

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни
«ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ»

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини» _____
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Міжнародні відносини та регіональні студії» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова/ за вибором)
факультет _____ міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

Укладач: канд. іст. наук, доц. Онацький М. Ю.

1. Навчальний контент:

Тема 1. Теорія локальних цивілізацій

Поняття «цивілізація» та її складові елементи. Соціальна і культурна стратифікація суспільства. Рушійні сили цивілізації. Класифікація цивілізацій. Стадії розвитку цивілізації. Концепції локальних цивілізацій. Цивілізація і культура. Взаємовідносини між цивілізаціями.

Тема 2. Антично-середземноморська цивілізація

Процес формування і розвитку античної цивілізації. Періодизація історії античності. Географічне положення та населення Стародавньої Греції. Особливості державно-політичного та суспільного устрою в Стародавній Греції. Реалізація демократичних принципів в античному світі та початок формування засад громадянського суспільства. Грецька колонізація: причини, перебіг та наслідки. Епоха еллінізму та її значення. Географічне положення та населення Стародавнього Риму. Особливості державно-політичного та суспільного устрою в Стародавньому Римі. Соціальна структура давньоримського суспільства. Культурні досягнення в епоху античності. Роль та місце античної епохи в процесі формування духовних цінностей сучасного світу.

Тема 3. Європейська християнська цивілізація в Середні віки

Політична карта Європи в епоху Середніх віків. Етапи розвитку та характерні риси європейської цивілізації. Західне християнство та його вплив на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи. Роль та місце католицької церкви в політичному та суспільному житті в середньовічну епоху. Середньовічне суспільство. Західноєвропейське місто та міська культура в епоху Середніх віків. Індивід у добу середньовіччя. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності. Матеріальна і духовна культура середньовічної Європи.

Тема 4. Західна цивілізація та її розвиток

Реформація та її вплив на розвиток західноєвропейського суспільства. Великі географічні відкриття та розширення сфери впливу європейської цивілізації. Образ і стиль життя, соціальна і політична структура західного суспільства. Європоцентризм. Технічний прогрес і культура країн західного світу. Криза західної цивілізації на межі XIX – XX ст. Особливості розвитку західної цивілізації в XX ст. Курс на «оновлення» західної цивілізації та її цивілізаційні характеристики в останній третині XX – в першій чверті XXI ст. Культурні та духовні надбання західної цивілізації.

Тема 5. Візантійсько-православна цивілізація

Візантійсько-православна цивілізація як синтез античної традиції та ортодоксального християнства. Православ'я як духовна основа візантійської цивілізації. Роль держави в житті суспільства країн православного світу. Культурно-цивілізаційний вплив православної церкви. Особливості історичного розвитку та причини занепаду Візантійської держави. Людина в структурі суспільства Візантійської цивілізації. Цивілізаційний вплив Візантії на

регіон Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. Культурна та духовна спадщина візантійсько-православної цивілізації.

Тема 6. Цивілізації Далекого Сходу

Цивілізації Далекого Сходу: роль природно-географічного фактору на їх формування. Формування основ китайської цивілізації. Етапи розвитку Китаю. Вплив конфуціанства на духовне життя Китаю. Китайське суспільство та особливості його трансформації. Досягнення китайської цивілізації. Вплив географічних умов на та релігій на формування японської цивілізації. Виникнення та особливості розвитку японської середньовічної держави. Японія і материкова цивілізації. Особливості японської культури. Японська цивілізація і виклики сучасності.

Тема 7. Цивілізація Індостану та Південно-Східної Азії

Становлення індійської цивілізації та її специфіка. Основні етапи розвитку найдавнішої світової цивілізації. Релігійні вірування та їх вплив на процес формування цивілізації Індостану та Південно-Східної Азії. Традиції індійської цивілізації і виклики модернізації. Середньовічний період в історії Індії. Особливості соціальної структури індійського суспільства. Індійська культура: традиції та сучасність.

Тема 8. Ісламська цивілізація та особливості її розвитку

Витоки мусульманської цивілізації. Ісламське віровчення та обрядово-культова практика. Ареал поширення ісламу. Релігійно-політичні течії та напрямки в іслам. Ісламське суспільство та його соціальна структура. Соціальна етика в ісламі. Особливості розвитку ісламської цивілізації. Взаємодія арабської і європейської культур. Специфіка економічної моделі ісламської цивілізації. Культурні та духовні надбання західної цивілізації.

Рекомендована література

Основна

1. Балух В. О. Історія античної цивілізації. Чернівці, 2008. 656 с.
2. Бойко О., Туляков О. Цивілізаційний розвиток людства у розумінні А. Дж. Тойнбі. *Збірник наукових праць*. 2015. Вип. 10. С.4 – 16.
3. Власто А. П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства. К.: Юніверс, 2004. –496 с
4. Гончаревський В.Е. Цивілізаційний підхід до історії: сучасний історичний досвід (1991-2009). К.: Логос, 2011.
5. Ісіченко І. Загальна Церковна історія. Харків: Акта, 2006. 602 с.
6. Кіктенко В.О. Теоретичні висновки й підсумки проекту «Наука й цивілізація в Китаї». *Східний світ*. 2008. № 3.
7. Китай. Історія. Культура: дайджест. / Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка; підгот. О. В. Олабоді. Вип. 54. Київ, 2019. 20 с. URL: <http://library.nuft.edu.ua/inform/Kytay.Istoriya.Kul%CA%B9tura.pdf>

8. Китай очима Азії. Колективна монографія / Інститут східознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України; Українська асоціація китаєзнавців. Київ, 2017. 316 с.
9. Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 496 с.
10. Китайська цивілізація: традиції та сучасність. Збірник статей. Київ, 2009. 144 с.
11. Михайлов В.С. Новітні парадигми дослідження Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу. *Науковий вісник НАСОНА*. 2012. № 2. С. 77 – 85.
12. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т 1. /Пер. з англ. О. Коваленка. – К.: Основи, 1994. 444 с.
13. Тойнбі Арнольд Дж. Дослідження історії. Т. 2 /Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 406 с.
14. Тойнбі Арнольд Дж. Дослідження історії. Т. 1 /Пер. з англ. В. Шовкуна. К.: Основи, 1995. 614 с.
15. Маруховський О.О. Конфлікт цивілізацій у сучасному глобалізованому світі: геополітичний та релігійний виміри. *Політика і духовність в умовах глобальних викликів*. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. С. 148 – 154.
16. Мельник В. Нова геоекономічна реальність: філософія китайського законодавства у сфері міжнародної торгівлі. *Господарське право*. 2016. № 1. С. 56 – 60.
17. Поліщук О. Західноєвропейська цивілізація: благо чи васальна терпимість? *Філософські обрії*. 2017. № 37. С. 100 – 110.
18. Прицак О. Арнольд Джозеф Тойнбі та його твір // Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 2. / Пер. з англ. В Митрофанова, П. Тарашука. Київ: Основи, 1995, 406 с.
19. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним / пер. з англ. В'ячеслав Циба. 3-тє вид. К.: Наш Формат, 2021. 488 с.
20. Byzantium / Modernism: The Byzantine as Method in Modernity / Eds. Roland Betancourt and Maria Taroutina Leiden: Brill, 2015, 369 pp.
21. Cameron A. The Byzantines. Oxford: Blackwell 2016, 279 pp.
22. Essa A. Studies in Islamic Civilization. The Muslim Contribution to the Renaissance. 2020. p. 37.
23. Helen Bodin. Whose Byzantium — Ours or Theirs? On the Issue of Byzantium from a Cultural Semiotic Perspective // The Reception of Byzantium in European Culture Since 1500 / ed. by Przemysław Marciniak, Dion C. Smythe. Routledge, 2016, p. 11-43.
24. Mango C. Byzantium`s Role in World History // Jeffreys E., Haldon J., Cormack R. The Oxford Handbook of Byzantine Studies. Oxford University Press: 2009. pp. 957– 961.
25. The Oxford handbook of Byzantine studies / edited by Elizabeth Jeffreys, John Haldon, Robin Cormack. New York : Oxford University Press, 2008, p. 3-4.
26. Toynbee. A Study of History / A new edition revised and abridged by the author and Jane Caplan. London: Oxford University Press 1972, 576 p.

Додаткова:

1. Авдикович Р. М. Роль візантійської спадщини в середньовічній та модерній світовій культурі. Науковий реферат. Львів 2017. 20 с.

2. Бузаров А.І. Побудова демократичного суспільства на Арабському Сході: соціально-філософський аналіз. Дис. ... канд. філос. наук. Спец.: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Вінниця – Запоріжжя, 2018. 222 с.
3. Ісламська цивілізація: історія виникнення та розвитку. URL: <https://ukrpublic.com/aktualne/islamska-tsivilizatsiya-istoriya-viniknennya-ta-rozvitku.html>
4. Історія європейської ментальності / За ред. П.Дінцельбахера. Львів, 2004.
5. Ismail Al-Faruqi The Essence of Islamic Civilization. Occasional Papers Series 21. p. 42.
6. Качан К. Генеза сунітської концепції держави і влади. *СХІД*. Серія: Філософські науки 2016. № 6 (146). С. 96 – 99.
7. Космина В.Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу [монографія]. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
8. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. К., 2002.
9. Лильо І. Візантиністичні студії в Україні: сучасний стан і проблеми // Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів: Львівський національний ун-т ім. І. Я. Франка, 2004. С. 277-280.
10. Миропольська Н.Є., Белкіна Е.В., Онищенко О.І. Художня культура світу. Арабомусульманський, Африканський, Індійський, Далекосхідний, Європейський культурний регіон. К.: Вища шк., 2001. 192 с.
11. Острогорський Г. Історія Візантії. – Вид. 3-е, доп. / Перекл. с нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2002. 588 с.
12. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства. К.: Либідь, 1999. 360 с.
13. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Львів: Видавництво УКУ 2014, 288 с.
14. Ямпольська Л.М. Іслам і сучасний світ: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 190 с.
15. Herrin J. Byzantium: The Surprising Life of a Medieval Empire. Princeton: University Press 2008, 416 pp.
16. The Oxford handbook of Byzantine studies / edited by Elizabeth Jeffreys, John Haldon, Robin Cormack. New York : Oxford University Press, 2008, 1022 pp. 19. The Reception of Byzantium in European Culture since 1500 / ed. by Przemysław Marciniak, Dion C. Smythe. London & New York: Routledge. 2016, 264 pp.
17. Vryonis S. Byzantine Civilization, a World Civilization // Byzantium a World Civilization / ed. by Angeliki E. Laiou and Henry Maguire. Dumbarton Oaks Research Library and Collection. Washington 1992, pp. 19-35.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Т. 3: Практикум. - Чернівці: Наші книги, 2010. <https://islam.in.ua/ua/islamska-civilizaciya>
2. Ісламська цивілізація: хронологія та визначення. 16 січня 2020 р. URL: <https://www.greelane.com/uk/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0-%D1%83%D0%BA%D0%B8/islamic-civilization-timeline-and-definition-171390>
<https://ia801606.us.archive.org/22/items/in.ernet.dli.2015.185313/2015.185313.Civilization-On-Trial.pdf>

3. Підберезних І.Є., Мірошкіна Н.В. Міжцивілізаційні запозичення в історичних концепціях А. Тойнбі та Ф. Броделя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія»*, 2021. Вип. 1 (44). С. 142 – 151. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/36906>
4. Ткачук Д. М. Особливості військового мистецтва стародавнього Китаю (за трактатом Сунь-цзи «Військове мистецтво»). *Історіосфера. Історія цивілізацій стародавності та середньовіччя*. С. 98 – 106. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2337/1/Tkachuk%20D.%20M..pdf>
5. Huntington S. Clash of civilizations and the remaking of world order. p. 410. URL: <https://msuweb.montclair.edu/~lebelp/1993SamuelPHuntingtonTheClashOfCivilizationsAndTheRemakingofWorldOrder.pdf>

2. Семінарських занять, самостійної роботи:

Назва теми
<p style="text-align: center;"><i>Тема 1. Теорія локальних цивілізацій</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі 2. Культурно-історична концепція П. Сорокіна. 3. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера. 4. Цивілізаційна концепція С. Хантінгтона.
<p style="text-align: center;"><i>Тема 2. Антично-середземноморська цивілізація</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природні умови Середземномор'я та їх вплив на розвиток антично-середземноморської цивілізації. 2. Територія та населення античної цивілізації. 3. Епоха еллінізму та її значення. 4. Державно-політичний та суспільний устрій Стародавньої Греції та Риму: спільне та відмінне. 5. Античний спадок в сучасній європейській цивілізації. 6. Культурне та духовне надбання античної епохи.
<p style="text-align: center;"><i>Тема 3, Європейська християнська цивілізація в Середні віки</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес формування середньовічної цивілізації. 2. Становлення та розвиток західного християнства та ареал його розповсюдження. 3. Особливості католицького віровчення та організації церковного життя. 4. Середньовічне суспільство та еволюція його структури. 5. Західноєвропейське місто та міська культура в епоху Середніх віків. 6. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності.
<p style="text-align: center;"><i>Тема 4. Західна цивілізація та її розвиток</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціокультурне значення Реформації в житті Європи. 2. Великі географічні відкриття та розширення сфери впливу європейської цивілізації. 3. Еволюція соціальної структури західного суспільства в XVII – XIX ст. 4. Трансформація політичного устрою європейських держав у XVIII – XX ст. 5. Криза західної цивілізації на межі XIX – XX ст. 6. Особливості розвитку західної цивілізації в XX ст. 7. Курс на «оновлення» західної цивілізації та її цивілізаційні характеристики в останній третині XX – в першій чверті XXI ст.

Тема 5. Візантійсько-православна цивілізація

1. Візантійсько-православна цивілізація в історичному та геополітичному контексті.
2. Цивілізаційний вплив Візантії на регіон Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.
3. Роль держави в житті суспільства країн православного світу.
4. Людина в структурі суспільства візантійсько-православної цивілізації.
5. Культурно-цивілізаційний вплив православної церкви.

Тема 6. Цивілізації Далекого Сходу

1. Формування основ китайської цивілізації.
2. Конфуціанство та його роль у становленні китайської цивілізації.
3. Китайське суспільство та особливості його трансформації.
4. Особливості розвитку японської цивілізації.
5. Японська цивілізація і виклики сучасності.

Тема 7. Цивілізація Індостану та Південно-Східної Азії

1. Становлення індійської цивілізації та її специфіка
2. Релігійні вірування та їх вплив на процес формування цивілізації Індостану та Південно-Східної Азії.
3. Індійська цивілізація і виклики модернізації.
4. Особливості соціальної структури індійського суспільства.
5. Індійська культура: традиції та сучасність.

Тема 8. Ісламська цивілізація та особливості її розвитку

1. Витоки мусульманської цивілізації.
2. Ісламське віровчення та обрядово-культува практика.
3. Релігійно-політичні течії та напрями в ісламі.
4. Ісламське суспільство та його соціальна структура.
5. Специфіка економічної моделі ісламської цивілізації.

Завдання для самостійної роботи:

Види, зміст самостійної роботи

Тема 1. Теорія локальних цивілізацій

Завдання: проаналізувати теоретичні концепції локальних цивілізацій А. Тойнбі, О Шпенглера, С. Хантінгтона, дослідити їх відмінності.

Тема 2. Антично-середземноморська цивілізація

Завдання: проаналізувати процес становлення та основні етапи розвитку антично-середземноморської цивілізації; висвітлити особливості державно-політичного та суспільного устрою в Стародавній Греції та Стародавньому Римі; розкрити механізми реалізації демократичних принципів в античному світі.

<p>Тема 3. Європейська християнська цивілізація в Середні віки</p> <p><i>Завдання:</i> дослідити основні етапи та особливості розвитку європейської цивілізації в Середні віки; розглянути вплив християнства на процес формування цивілізаційних засад сучасної Європи; розкрити роль та місце католицької церкви в політичному та суспільному житті в середньовічну епоху.</p>
<p>Тема 4. Західна цивілізація та її розвиток</p> <p><i>Завдання:</i> дослідити особливості розвитку західної цивілізації в XVII – XXI ст.; розкрити вплив Реформації та протестантського віровчення на розвиток західноєвропейського суспільства; розглянути процес розширення сфери впливу європейської цивілізації та фактори що зумовили даний процес.</p>
<p>Тема 5. Візантійсько-православна цивілізація</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати особливості історичного розвитку візантійсько-православної цивілізації; розкрити культурно-цивілізаційний вплив православної церкви; дослідити цивілізаційний вплив Візантії на регіон Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.</p>
<p>Тема 6. Цивілізації Далекого Сходу</p> <p><i>Завдання:</i> проаналізувати основні етапи та специфіку розвитку цивілізацій Далекого Сходу від найдавніших часів до сьогодення; з'ясувати вплив конфуціанства на духовне життя населення Китаю; дослідити особливості трансформації китайського суспільства; розкрити специфіку розвитку японської цивілізації.</p>
<p>Тема 7. Цивілізація Індостану та Південно-Східної Азії</p> <p><i>Завдання:</i> розглянути основні етапи розвитку цивілізації Індостану та Південно-Східної Азії; дослідити соціокультурні особливості індійської цивілізації; проаналізувати специфіку соціальної структури індійського суспільства.</p>
<p>Тема 8. Ісламська цивілізація та особливості її розвитку</p> <p><i>Завдання:</i> розглянути основні етапи та особливості розвитку ісламської цивілізації; дослідити основні напрями та течії які існують в ісламі; проаналізувати соціальну структуру мусульманського суспільства; розкрити специфіку економічної моделі ісламської цивілізації.</p>

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

Зразок тестів для поточного та підсумкового контролю

1. Поняття «ідеаціональна культура» в своїй концепції використовував:
 1. О. Шпенглер
 2. Дж Тойнбі
 3. П. Сорокін
 4. С. Хантінгтон

2. Теорія про «занепад Європи» належить:

1. О. Шпенглеру
2. Дж Тойнбі
3. П. Сорокіну
4. С. Хантінгтону

Завдання для підсумкового контролю

1. Складові елементи цивілізації.
2. Локальні цивілізації згідно теорії А.Тойнбі.
3. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера.
4. Культурно-історична концепція П. Сорокіна.
5. Цивілізаційна концепція С. Хантінгтона.
6. Стадії розвитку цивілізацій.
7. Ознаки і особливості народження цивілізації.
8. Характерні риси зростаючих цивілізацій.
9. Відмінні риси стадії перелому цивілізації.
10. Цивілізації на стадії розкладання: характерні риси.
11. Природні умови Середземномор'я та їх вплив на розвиток антично-середземноморської цивілізації.
12. Територія та населення античної цивілізації
13. Епоха еллінізму та її значення.
14. Державно-політичний та суспільний устрій Стародавньої Греції
15. Державно-політичний та суспільний устрій Стародавнього Риму
16. Античний спадок в сучасній європейській цивілізації.
17. Культурне та духовне надбання античної епохи.
18. Ментальність античної цивілізації.
19. Основні культурні досягнення Стародавньої Греції
20. Основні культурні досягнення Стародавнього Риму.
21. Основні політичні досягнення античної цивілізації.
22. Суспільство в епоху античної Греції.
23. Суспільство в епоху античного Риму.
24. Генеза та формування західноєвропейської християнської цивілізації в Середні віки.
25. Становлення та розвиток західного християнства та ареал його розповсюдження.
26. Особливості західно-християнського віровчення.
27. Організаційна структура, догматики та місіонерська діяльність римо-католицької церкви.

28. Західно-християнське суспільство в епоху Середніх віків.
29. Середньовічна ментальність західноєвропейської християнської цивілізації.
30. Особливості економічного розвитку західноєвропейської християнської цивілізації в Середні віки.
31. Середньовічне суспільство та еволюція його структури.
32. Західноєвропейське місто та міська культура в епоху Середніх віків.
33. Культурне та духовне надбання середньовічної епохи.
34. Великі Географічні відкриття та розширення меж європейської цивілізації
35. Наслідки європейської колонізації для традиційних культур Південної та Центральної Америки.
36. Соціокультурне значення Реформації в житті Західного світу.
37. Технічний прогрес і культура Західної Європи, Америки та Австралії.
38. Протестантська етика та розвиток капіталізму.
39. Епоха Відродження та формування сучасної європейської ментальності.
40. Духовна культура провідних країн західної цивілізації.
41. Соціокультурні особливості західної цивілізації.
42. Проблема географічних меж західної цивілізації.
43. Трансформація політичного устрою європейських держав у XVIII – XX ст.
44. Політичні здобутки західної цивілізації.
45. Криза західної цивілізації на межі XIX – XX ст.
46. Особливості розвитку західної цивілізації в XX ст.
47. Курс на «оновлення» західної цивілізації та її цивілізаційні характеристики в останній третині XX – в першій чверті XXI ст.
48. Основні культурні досягнення західної цивілізації.
49. Візантійсько-православна цивілізація в історичному та геополітичному контексті.
50. Цивілізаційний вплив Візантії на регіон Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.
51. Географічні межі візантійсько-православної цивілізації.
52. Роль держави в житті суспільства країн православного світу.
53. Людина в структурі суспільства візантійсько-православної цивілізації.
54. Культурно-цивілізаційний вплив православної церкви.
55. Соціокультурні особливості православної цивілізації.
56. Образ і стиль життя в православній цивілізації.
57. Духовна культура православної цивілізації.
58. Основні культурні досягнення православної цивілізації
59. Цивілізації Далекого Сходу: вплив природно-географічного фактору на їх формування.
60. Формування основ китайської цивілізації.
61. Китайське суспільство та особливості його трансформації.
62. Духовні та культурні надбання цивілізацій Далекого Сходу.
63. Основні досягнення далекосхідної цивілізації.
64. Соціокультурні особливості китайської цивілізації.
65. Конфуціанство та його роль у становленні китайської цивілізації.

66. Особливості розвитку японської цивілізації.
67. Японська цивілізація і виклики сучасності.
68. Здобутки китайської культури та Західний світ.
69. Вплив природно-географічних умов Індостану на процес формування та розвиток індійської цивілізації.
70. Релігійні вірування та їх вплив на процес формування цивілізації Індостану та Південно-Східної Азії.
71. Духовна культура індійської цивілізації.
72. Соціокультурні особливості індійської цивілізації.
73. Особливості соціальної стратифікації індійського суспільства.
74. Культурні надбання індійської цивілізації.
75. Індійська цивілізація і виклики модернізації.
76. Індійська культура: традиції та сучасність.
77. Індуїзм та сучасна індійська національна ідентичність.
78. Географічні межі ісламської цивілізації.
79. Ісламське віровчення та його особливості.
80. Релігійно-політичні течії та напрями в ісламі.
81. Духовна культура ісламської цивілізації.
82. Соціокультурні особливості ісламської цивілізації.
83. Ісламське суспільство та його соціальна структура.
84. Духовно-культурні основи єдності ісламського світу.
85. Основні культурні досягнення ісламської цивілізації.
86. Ісламська цивілізація: характерні риси економічного розвитку.
87. Зіткнення цивілізацій: можливість і реальність
88. Сучасні міжцивілізаційні та культурні розломи.
89. Перспективи існуючих цивілізацій.
90. Сучасні цивілізації та проблеми глобалізації світу.